

Hoe Amerika een monetaire unie werd

Auteur(s):

Dolfsma, W.A.

*Erasmus Universiteit, Economie van Kunst en Cultuur***Verschenen in:**

ESB, 82e jaargang, nr. 4097, pagina 212, 12 maart 1997

Rubriek:

Beleid Wereldwijd

Trefwoord(en):

verenigde, staten, economische, geschiedenis, eu, emu

Wat voor Europa een onzekere toekomst is, heeft Amerika in de vorige eeuw al meegemaakt: het proces van monetaire eenwording. Waarom en hoe de Amerikaanse monetaire unie tot stand is gekomen, beschrijft Jerome Sheridan in een recent artikel¹. Wat kan Europa van de Amerikaanse ervaringen leren?

In de negentiende eeuw was er geen nationale munt in de VS. Wel was er, net als in Europa nu, een gemeenschappelijke rekeneenheid: de dollar. Amerikaanse staten hadden de plicht hun eigen 'dollars' - een soort promesse; op ieder moment bij een bepaalde bank in die staat in te leveren tegen gouden of zilveren munten - in een vaste 1:1-koers tot deze rekeneenheid te houden. Deze institutionele structuur werd vastgelegd in een in 1836 aangenomen wet. De staten vormde in die tijd al een douane-unie met een gemeenschappelijke markt, maar er waren aanzienlijke problemen om goederen, diensten en productiefactoren tussen staten te verhandelen. Vaste koersen zouden zekerheid geven over relatieve prijzen, en zo de handel vergemakkelijken. De staten hielden echter veel ruimte voor eigen, onafhankelijk budgetair beleid. Ook waren er grote verschillen in economische ontwikkeling tussen de staten.

Deze structuur bleek niet houdbaar. De staten waren weliswaar verplicht hun valuta in een vaste koers tot de rekeneenheid te houden, maar slaagden hier, onder druk van speculatieve transacties en betalingsbalanstekorten, vaak niet in. Amerikaanse banken probeerden speculaties over de moeite die zij zouden hebben om lokale bankbiljetten in te ruilen tegen gouden of zilveren munten stevast te overleven door in te teren op reserves of te lenen van andere banken. Wanneer de rijen mensen die munten wilden in plaats van biljetten voor de deuren van de bank te lang waren, was een monetaire crisis het gevolg, vaak gevolgd door een economische recessie in de staat. De overheid van de staat kon het inruilen van bankbiljetten tegen munten verbieden, maar dat leidde dan wel tot een devaluatie van de koers van de staatsmunt tegenover de 'nationale' rekeneenheid.

Dergelijke speculatieve aanvallen kwamen vooral voor in staten die met de andere 'uit de pas' liepen, bijvoorbeeld door chronische betalingsbalansstekorten. Hier werden altijd manieren gevonden om de eigen munt te laten devalueren - door de regels te ontduiken en bijvoorbeeld toch extra bankbiljetten in de economie te brengen, door geld uit andere staten binnen te brengen, of door simpelweg te proberen de regels aan te passen. Een monetaire unie moest dat voorkomen. Bovendien hadden de staten ook politieke belangstelling voor monetaire eenwording: van 1861 tot 1865 woedde de Amerikaanse Burgeroorlog en mer samenwerking, ook op economisch gebied, werd door de politici als manier gezien om dit conflict op te lossen. Om die reden werd in 1862-3, nog tijdens de Burgeroorlog, besloten dat de federale staat zelf de wettelijke controle over de munt op zich zou nemen. De Amerikaanse monetaire unie was daarmee een feit.

Dit maakte echter geen einde aan de problemen van de economisch zwakke, eenzijdig agrarische westelijke staten. De boeren hier hadden te lijden onder het deflatoire monetaire beleid dat nadelig is voor schuldenaars, en de beginnende industrieën konden hun concurrentiepositie niet meer verbeteren door devaluaties. Als de lokale economie in een recessie terecht kwam en het inkomen daalde en de werkloosheid steeg, bleef één belangrijk aanpassingsmechanisme over: migratie van arbeid. De sociale gevolgen hiervan waren echter veel ingrijpender dan van een devaluatie, zowel in het zuiden, waar gezinnen werden verbroken doordat gezinsleden elders werk gingen zoeken, als in het noorden, waar de concurrentie met name aan de onderkant van de arbeidsmarkt toenam. Dit leidde dan weer tot nieuwe politieke spanningen. Budgettaire stabilisatie was onmogelijk. Het federale budget was klein en de weerstand tegen overdrachten van fiscale middelen tussen staten onderling was groot.

Wat is nu de les van de Amerikaanse monetaire unie? De invoering van de monetaire unie heeft inderdaad de onderlinge economische relaties gemakkelijker gemaakt. Maar met het verdwijnen van het aanpassingsmechanisme van de wisselkoers moest deze functie worden overgenomen door een ander mechanisme. In het Amerikaanse geval werd dit migratie van arbeid. Op korte termijn heeft dit een hoge prijs gekend: veel Amerikanen moesten verhuizen of zagen hun inkomen achteruit gaan.

Ook voor Europa zal gelden dat de functie van de wisselkoers als aanpassingsmechanisme moet worden vervangen door een ander. Sheridan is hier niet optimistisch over: voor omvangrijke migratie van arbeid zijn de culturele verschillen te groot, en voor omvangrijke solidariteitsoverdrachten zijn de Europese instituties te zwak. Zonder aanpassingsmechanisme zullen schokken al gauw leiden tot grote werkloosheid. En dan levert een monetaire unie een toename van de sociale en politieke spanningen binnen Europa op, in plaats van de afname die de voorstanders van het project ervan verwachtten

1 J.W. Sheridan, The déjà vu of EMU: considerations for Europe from nineteenth century America, *Journal of Economic Issues*, 1996, nr. 4, blz. 1143-1161.

Copyright © 1997 - 2003 Economisch Statistische Berichten (www.economie.nl)